

"ידועה בציבור" ודיני הירושה מאת עו"ד איתן ליפסקר

מעמד ה"ידועה בציבור" מוכר בציבור הרחב כמערכת יחסים זוגית שאינה מבוססת על נישואין. רבים אינם יודעים כי המונח המשפטי "ידועה בציבור" מופיע בכ- 15 חוקים שונים, אולם אינו נושא משמעות אחידה לכולם. די בהקדמה קצרה זו בכדי להבהיר כי אין במאמר קצר זה בכדי להקיף את המשמעויות השונות והמגוונות שיש למעמד זה ביחס לחוקים השונים בהם הוא מוזכר. המאמר יתמקד אפוא בהשלכות מעמד ה"ידועה בציבור" על דיני הירושה.

כידוע, בהעדר צוואה, מחולק עזבונו של הנפטר בהתאם להוראות חוק הירושה (ראה לענין זה בהרחבה במאמר "מה בין צו ירושה לצו קיום צוואה"). בהתאם להוראות חוק הירושה זכאי בן הזוג לקבל חלקים לא מבוטלים של העזבון. כך, אם לנפטר יש בן זוג וילדים, אזי זוכה בן הזוג בכל המטלטלין, כולל רכב וכן בחצי משאר העזבון ואילו הילדים זוכים ביתר העזבון. אם לנפטר אין ילדים (או הורים) אלא רק אחים או הורי הורים, זוכה בן הזוג בכל המטלטלין, כולל רכב ובנוסף הוא מקבל שני שלישי משאר העזבון, בעוד האחים או הורי הורים מסתפקים ביתרה.

כאשר הנפטר חי במסגרת נישואין או במסגרת זוגית קבועה "אין הפתעות" וכולם יודעים למה לצפות. ה"דרמה" מתרחשת בדרך כלל כאשר המסגרת בה חי הנפטר לא היתה קבועה ו/או לא היתה ידועה לקרוביו. לא קשה לתאר את הסיטואציה הנוצרת עת מגלים ילדים ו/או קרובים אחרים, בעקבות פטירת האב / האם, כי עולה דרישה מצד מי שחי עם האב / האם טרם הפטירה, להכיר בו כ"ידועה בציבור" לענין חוק הירושה, דהיינו לזכות בחלקו בעזבון, כאילו היה נשוי לנפטר.

חוק הירושה, הדין בחלוקת העזבון לבן זוג מכח מעמד של "ידועה בציבור" כולל למעשה שני שלבים אותם יש לעבור טרם ביצוע חלוקה כאמור.

השלב הראשון

סעי' 55 לחוק הירושה קובע כי בני זוג שאינם נשואים זל"ז ואף לא לאחריים, אולם מקיימים יחדיו חיי משפחה במשק בית משותף בעת שמת אחד מהם, רואים את הנשאר בחיים כאילו היה נשוי לנפטר, לענין קבלת חלקו בעזבון מדין בן זוג, כמפורט לעיל.

סעיף 55 לחוק הירושה מציב אפוא בשלב זה שלושה תנאים מצטברים לקיומו של מעמד "ידועה בציבור":

- א. כי האיש והאשה לא היו נשואים כל אחד לאחר בעת הפטירה של אחד מהם;
- ב. כי חיו חיי משפחה;
- ג. כי ניהלו משק בית משותף.

בהתקיים תנאים אלו רואים את בן הזוג הנותר כידוע/ה בציבור של הנפטר, כלומר כבן זוגו לענין ירושתו עפ"י חוק הירושה, כמפורט לעיל.

הנטל הראשוני מונח על כתפי הטוען למעמד "ידוע/ה בציבור" ועליו לעמוד ולהוכיח את קיומם של שלושת התנאים המצטברים המפורטים בסעי' 55 לחוק הירושה. יש לתת את הדעת לעובדה כי כל מקרה נבחן לגופו בהתאם לנסיבות ולראיות המובאות ובכל מקרה, בניגוד למשמעות הביטוי "ידוע/ה בציבור" ולדעה הרווחת, אין צורך להוכיח כי "הציבור רואה (או חושב) את בני הזוג כנשואים".

לאחר שהורם הנטל הראשוני, על המתנגד (ב"כ, מטבע הדברים, ילדי הנפטר) לסתור את הטענות.

השלב השני

ואולם, גם בהנחה כי המתנגד למתן מעמד ה"ידוע/ה בציבור" לבן הזוג לא הצליח לסתור את הטענות, עדיין עומדת למתנגד למתן מעמד ה"ידוע/ה בציבור" האפשרות להוכיח כי קיימת "הוראה אחרת", מפורשת או משתמעת, בצוואה שהשאיר בן הזוג שנפטר, השוללת את חלוקת העזבון כביכול היו בני הזוג נשואים. היה ויוכח כי אכן קיימת "הוראה אחרת" שכזו, תמנע מבן הזוג הנותר, על אף היותו "ידוע/ה בציבור" (בהתאם לסעי' 55 לחוק הירושה) לזכות בחלקו בעזבון, כאילו היה הצדדים נשואים.